

Două anchete

În sfârșit, televiziunea s-a decis să uzeze de unul din marile ei avantaje, să pună în bătaie artileria grea, să iasă din pasivitate, trecînd la ofensivă socială pe un front larg. Anchetele, care înainte apăreau din cînd în cînd și se întorceau iute și pentru multă vreme în anonim, încep să capete oarecare periodicitate, oarecare anvergură și chiar oarecare profesionalism. Am repetat, cu inerențial risc de a-l plictisi pe cititor, de trei ori cuvîntul (total inestetic și aproape imposibil) *oarecare*, pentru a-mi lua de la început rezervele necesare. Nu, încă nu poate fi vorba de o periodicitate riguroasă și eficientă, să zicem săptămînală; nu, anchetele sociale ale televiziunii nu au încă anvergura așteptată, tinzînd spre epuizarea fenomenului anchetat; și, mai ales, au uneori grave lacune de profesionalism.

În fond, ce este și ce urmărește o anchetă socială de televiziune? Poate dubla ea ancheta juridică? Se poate substitui acesteia? Are aceeași finalitate? Folosește, aceleași mijloace? Ne transformă în public de tribunal, sau ne formează ca public de televizor, capabil să discearnă adevărul de neadevăr, vinovăția de nevinovăție, faptul de intenție, cauza de efect, efectul de scop și așa mai departe? În ultimă analiză, calitatea unei anchete sociale — care este fapt jurnalistic

și nu juridic — depinde, pînă la o imensă și apăsătoare responsabilitate, de calitatea profesională a anchetatorului, începînd cu etica ziaristică și terminînd cu talentul ziaristic. Cum sînt, deci, anchetele televiziunii? Ce urmăresc ele și cu ce mijloace? Iată cele două anchete ale lunii octombrie, ambele încercînd să dezbată probleme ale integrării sociale a tineretului, raportul cu munca, răspunderea față de societate, față de profesie, față de familie, față de moralitatea socialistă. Dar ce diferență mare între aceste anchete, între modalitățile de a le conduce, între mijloacele de investigare, între „stilul” ziaristic al celor doi reporteri!

Prima anchetă (miercuri, 13 octombrie) are ca obiect un fenomen destul de serios, cu implicații grave în organizarea producției sociale, și anume încercarea unor absolvenți ai institutelor de învățămînt superior de a se sustrage repartiției inițiale, de a schimba locul de muncă spre care au fost dirijați de cerințele societății cu un altul mai comod, mai „central”, așadar mai aproape de (sau chiar în) Capitală. Problema nu e de loc simplă, nici pentru societate, nici pentru individ. Dacă tînărul inginer nu va merge la întreprinderea X din orașul Y, cine se va duce totuși acolo spre a acoperi necesitățile de producție ale întreprinderii X? Dacă tînărul profesor va refuza să meargă în comuna sa natală, unde singur a cerut să fie repartizat, cine se va duce să-i învețe pe copii? Cîte promoții vor mai absolvi facultățile pentru a se găsi un învățător care să ocupe locul acela liber, și nu e vorba doar de un loc liber ci de o *nevoie* stringentă, inatacabilă a societății, cîte promoții vor mai absolvi pentru a se găsi un inginer specialist în automatică pentru Năvodari, sau un chimist pentru Turda? Își poate lua cineva răspunderea de a lipsi de prezență sa locul acela — mai îndepărtat sau mai apropiat — care are nevoie de el, locul acela care poate deveni un teritoriu de afirmare profesională și socială? Întrebări legitime. În același timp, din unghiul de vedere al fiecărui tînăr absolvent, problema poate căpăta și alte valențe, care sînt de data aceasta strict personale, familiale, psihologice, etice... Fenomenul nu poate fi judecat în bloc, etichetat în bloc și pus definitiv și irevocabil în raftul faptelor antisociale. În definitiv, tinerii aceștia nu au refuzat să muncească, ei au solicitat în mod *legal*, prin cereri în scris, schimbarea repartiției. Firește, uzînd de un drept legal, constituțional, acești tineri au sînt mai puțin vinovați față de socie-

tate. Dar are dreptul reporterul de la televiziune să-i denunțe în fața lumii întregi ca pe niște „infracțori morali”? Stilul acesta de anchetă polițistă, cu acuzații de delinvență morală (știe ziaristul de la televiziune cât de grav și de umilitor sună cuvântul *infracțiune*?) este needucativ și ineficace, atâta vreme cât se urmărește *demascarea* unor ipotetice infracțiuni morale și nu *dezbaterea* unui fenomen social și etic. De unde am adoptat aceste metode de a califica un gest grăbit sau o greșală, un moment de slăbiciune sau o dorință nejustificată, drept un act infracțional? Ce este comunist, ce este educativ în această despuiere brutală a sufletului, ce vom realiza prin stigmatizarea unor tineri în fond derutați? Oare numai ei sînt vinovați de a nu fi capabili să înțeleagă în toată profunzimea comandamentul social? Au fost educați în spiritual răspunderii față de societate, dar procesul de educație a implicat întotdeauna și raporturile cele mai intime dintre individ și societate, ideea de renunțare, de sacrificare a unor interese personale imediate în favoarea cerințelor sociale? Oare exemplele pe care le-au avut în față au fost întotdeauna cele mai fericite? N-au asistat de atâtea ori la punerea în funcțiune a unor complicate sisteme de „pile” și intervenții prin care unii absolvenți au reușit să ajungă totuși în Capitală, lăsînd locuri neocupate în alte părți și ocupînd locul altora, unicul merit fiind acela de a fi „descurecăriți”? Și iată că totemii aceia care fac o cerere, o depun la registratura ministerului, așteaptă un răspuns — aceia sînt numiți „infracțori morali”. Procesul de educație este cel mai delicat cu putință și în nici un caz nu poate fi înlocuit cu aplicarea de etichete, de peceți. Societatea noastră nu cîștigă absolut nimic din faptul că un ziarist grăbit de la televiziune a înființat o nouă categorie de infracțiune morală... (E surprinzător pentru mine că un cronicar de televiziune, cel mai bun, pe care-l citesc constant, cu sinceră admirație, a elogiat fără rezerve această anchetă, întreprinsă cu metode cel puțin neprofesionale...).

Cea de-a doua anchetă a lumii (miercuri, 27 octombrie), consacrată de asemenea unor probleme legate de integrarea tinerilor în viața socială, este de data aceasta opera unui veritabil profesionist, Alexandru Stark, un model de anchetă de televiziune, profund responsabilă și cu adevărat interesantă atît sub raport uman, cît și sub raport jurnalistic. Las la o parte modul serios și inteligent de a pune întrebările, las la o parte politetea,

atît de necesară raporturilor dintre oameni (Alexandru Stark se adresează cu „dumneavoastră” unui puști fără căpătii, care a ieșit din închisoare, unde a stat pentru complicitate la furt), las la o parte discreția, atît de necesară raporturilor dintre oameni (un tată, care-și expune principiile false de educație a copilului, cu convingerea că dacă el însuși a muncit din greu, odrasla nu are nimic mai bun de făcut decît să se bucure de rezultatele muncii părintești, este filmat numai din spate, fiindcă reporterul știe că misiunea sa nu este de a demasca, ci de a supune discuției publicului fiecare caz în parte...), las, deci, la o parte aceste elementare trăsături ale nobilei meserii de ziarist... Dar portretele realizate, discuțiile purtate sînt toate pline de omenesc, de relief, de sensibilitate, de culoare. „Ce faci toată ziua?” este întrebare un tânăr. „Mă plimb”. „Din ce trăiești?” „Arăt țara străinilor și primesc cadouri...” Mai mult și mai convingător decît orice adjectiv, decît orice categorisire morală, vorbește în acest interviu nonșalantă ireponsabilă a tînărului, figura aceea apatică și blazată, suficiența amară a răspunsurilor... „Îmi place arta”, declară tînărul complice al unor hoji de „fișuri” care operau prin școli. „Ce carte ați citit ultima oară?” întrebă reporterul. „Ultima oară n-am citit”. Se mai poate adăuga ceva după acest uluitor „ultima oară n-am citit”? Și reporterul știe bine că nu se poate adăuga nimic, că portretul vorbește singur, mai concludent decît orice comentariu. Un altul, tînăr, voinic, plin de putere, trăiește din banii cîștigați de soția sa. „Care e idealul dv. de viață?” „Să mă înțeleg bine cu nevasta”. Adică ea să muncească în continuare, iar el să trăiască în continuare din roadele muncii ei... Dar acest comentariu îl facem în continuare noi aici. Reporterul a rămas mut. Și, jur, e mai bine uneori să fii mut...

N-am auzit niciodată în această anchetă, în care întimplător era vorba și de niște infracțiuni autentice, rostindu-se cuvîntul „infracțori”. Fiindcă reporterul are conștiința măsurii lucrurilor și cuvîntelor. Și, un lucru poate mai interesant, n-am simțit nici o secundă că vreunul dintre tinerii anchetați ar fi condamnat definitiv.

Prin urmare, ancheta socială este o artă, o artă constructivă, o artă comunistă. Ea poate exprima durere, amărăciune, indignare, în nici un caz dispreț față de oameni.

D. Solomon

